

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

11(20)

2011

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

LIETUVOS ETNOLOGIJA:

PRAEITIS, DABARTIS IR PERSPEKTYVOS

Sudarytojas ŽILVYTIS ŠAKNYS

LITHUANIAN ETHNOLOGY:

PAST, PRESENT AND FUTURE

Edited by ŽILVYTIS ŠAKNYS

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

Leidybą finansuoja
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
NACIONALINĖ LITUANISTIKOS PLĖTROS 2009–2015 METŲ PROGRAMA

REDAKcinĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
*École des Hautes Études en Sciences Sociales
Kalifornijos universitetas, San Diegas*

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Lietuvos edukologijos universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKcinĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

Tel.: + 370 5 262 9410
Faks: + 370 5 261 1433
El. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė (Žilvytis Šaknys)</i>	5
<i>Foreword (Žilvytis Šaknys)</i>	7

Straipsniai / Articles

Žilvytis Šaknys

Ieškant idėjų praeityje: etnologijos istorija ir dabartis	9
In Search of Ideas in the Past: the History and the Present State of Ethnology. Summary	28

Ullrich Kockel

Kam reikia Europos etnologijos – ir kokios? Kritiniai svarstymai apie Europos etnologijos prasmę ir tikslą	33
Wherefor a European Ethnology – and Which One? Critical Reflections on the Meaning and Purpose of an European Ethnology. Summary	46

Vytis Čiubrinskas

Etnologija ir sociokultūrinė antropologija Lietuvoje: nuo tautos <i>kultūrą</i> <i>gelbstinčios</i> etnografijos iki kosmopolitinės antropologijos	49
Ethnology and Sociocultural Anthropology in Lithuania: from Salvage Ethnography to Cosmopolitan Anthropology. Summary	64

Auksuolė Čepaitienė

Etnologijos (etnografijos) ištakos ir <i>valstiečio</i> atradimas Lietuvoje XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje	69
The Beginnings of Ethnology (Ethnography) and a Discovery of <i>a Peasant</i> in Lithuania of the Late 18th and Early 19th C. Summary	90

Marleen Nõmmela

Becoming an Ethnographer. Becoming a Science. Ferdinand Linnus and Estonian Ethnology in the 1920s	93
Tapimas etnografu ir mokslo formavimosi pradžia. Ferdinandas Linnusas ir Estijos etnologija XX a. 3-iajame dešimtmetyje. Santrauka	107

Waldemar Kuliowski

Etnologija Lenkijoje: institucinė ir mokslo raida nuo 1910 metų iki šiandienos	109
Ethnology in Poland: Institutional and Scientific Development since 1910. Summary	123

Irena Regina Merkienė

Etnologijos institutas sovietmečio Lietuvoje mokslo politikos ir ideologijos kontekste	125
Institute of Ethnology in Soviet Lithuania in the Context of Science Policy and Ideology. Summary	140

John Helsloot

- Stress and Ritual. December Family Traditions in the Netherlands of Today 143
 Stresas ir ritualas. Gruodžio mėnesio šeimos tradicijos šių dienų Nyderlanduose. Santrauka 155

Vita Petrušauskaitė

- Antropologija mieste ar miesto antropologija? Tyrimo lauko mieste konstravimas 159
 Anthropology in the City or Anthropology of the City? Construction of Field-site in Urban Environment. Summary 176

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

- Jonas Mardosa. Rytų Lietuvos ir Vakarų Baltarusijos verbos. Liaudiško pamaldumo raiška XX a. antroje pusėje – XXI a. pradžioje (*Irena Regina Merkienė*) 179
 Ullrich Kockel. Re-visioning Europe: Frontiers, Place Identities and Journeys in Debatable Lands (*Neringa Klumbytė*) 182
 Socialinė antropologija, etnografija ir biotechnologija. A. Čepaitienė (sud.) (*Rima Praspaliauskienė*) 183
 Aušra Zabielenė. Folkloro ansambliai dabartinėje Lietuvoje: etnologinis aspektas (*Rimantas Sliužinskas*) 186
 Tradicinė rytų aukštaičių vestuvių muzika. G. Kirdienė (sud.) (*Daiva Račiūnaitė-Vyčinienė*) 189
 Senoji Lietuva. Paroda Lietuvos nacionaliniame muziejuje 2009 09 17– 2009 11 30. O. Fišman, B. Kulnytė, E. Lazauskaitė (sud.) (*Žilvytis Šaknys*) 196
 Martynas Purvinas, Marija Purvinienė. Mažosios Lietuvos kapinės ir antkapiniai paminklai I (*Skaidrė Urbonienė*) 199

Konferencijos / Conferences

- EASA 2010 m. konferencija „Krizė ir vaizduotė“ (*Vilius Ivanauskas*) 203
 Dešimtas SIEF kongresas Lisabonoje (*Skaidrė Urbonienė*) 206
 Žvilgsnis į tarpdalykinę mokslinę konferenciją „Tradicijos ir modernumo dermė, priešprieša, raidos perspektyvos“ (*Aušra Zabielenė*) 208

In Memoriam

- Jonas Balys (*Rita Repšienė*) 209

Ullrich K o c k e l. **Re-visioning Europe: Frontiers, Place Identities and Journeys in Debatable Lands.** Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2010. 225 p.: ill.

Kas yra Europa ir kaip ją galime apibrėžti? – klausia Ullrichas Kockelis knygoje „Permažstant Europą: ribos, vietos tapatybės ir kelionės probleminiuose kraštuose“. Autorius kalba apie Europos ribas ir horizontus, neapibrėžtas ir atviras Europos erdves. Europa yra neegzistuojanti erdvė, probleminė teritorija, kintantis istorinis ir kultūrinis reiškiny. Kockelis teigia, jog knygoje jis kelia klausimus apie Europą ir nesiekia pateikti galutinių atsakymų. Jis netyrinėja europeizacijos remdamasis tam tikromis teorinėmis ar metodologinėmis perspektyvomis, o kalba apie įvairias vietas ir idėjas, taip pat savo asmenines patirtis, kurdamas balsų apie Europą kakofoniją. Jo refleksijos remiasi lauko tyrimais, atliktais 1989–2009 metais Didžiojoje Britanijoje, Airijoje, Vokietijoje, Danijoje, Švedijoje, Suomijoje, Estijoje, Lietuvoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje, Italijoje, Prancūzijoje ir Ispanijoje. Autorius teigia, jog jis naudoja „kritinę introspekciją į lauko tyrimų patirtis, nesiekdamas išskirti Europos dimensijų, kurios suformuotų ateities tyrimų programą“ (p. 11). Antropologiniai ir etnologiniai ekskursai knygoje autoriaus vadinami „kelionėmis“. Ullrichas Kockelis siūlo žvelgti į Europą kaip į daugialypį darinį, identitetų, pilietiško, paveldo,

tradicijų, kasdieninio gyvenimo, taip pat Europos Sąjungos institucijų ir valstybių politikos įvairovę.

Knygos skyriuose autorius nagrinėja Europos istorijos, migracijos, ribų, paveldo ir tradicijų, socioekonominių struktūrų, taip pat socialinės ir politinės kaitos problemas. Antrame skyriuje Kockelis kelia klausimus apie etnines konfrontacijas Šiaurės Airijoje. Šiaurės Airija yra vienas iš dabartinių etninių konfliktų židinių Europoje. Šiaurės Airijos atvejis tam tikra prasme iliustruoja, kaip etninės ribos kuriamos Europoje. Trečiame skyriuje nagrinėjamas vokiečių mobilumas ir migracija į Didžiąją Britaniją ir Airiją, taip pat analizuojama vokiečių kultūra. Kaip ir antrame skyriuje, autorius kelia klausimus apie sąsajas tarp pilietiško, tautiško ir tapatybės. Ketvirtame skyriuje gilinamasi į rinkos ir tapatybės problematiką ir nagrinėjamos pagrindinių su tapatybe ir tautišku susijusių sąvokų tėvynė / tėviškė (*Heimat*) ir svetimasis / svetimumas (*Fremde*) prasmės. Penktame skyriuje toliau nagrinėjamos paveldo, tradicijos ir tapatumo sąsajos. Penktame ir šeštame skyriuje nagrinėjami klausimai, susiję su Europos etnologija, etnologine pasaulėžiūra ir etnologinio žinojimo reikšme visuomenėje.

Re-visioning Europe prisideda prie tyrimų, nagrinėjančių, kaip sukuriamas žinojimas apie Europą ir kaip kasdieninė patirtis persipina su europeizacija ir įvairiais diskursais apie Europą. Knyga turėtų sudominti studentus ir mokslininkus, besidominčius europeizacijos klausimais.

Neringa Klumbytė
Majamio universitetas